

el gust per la lectura

Curs 2018 – 2019

3r i 4t d'ESO

Ciència-ficció i literatura distòpica

Guia de lectura
Orientacions didàctiques

El gust per la Lectura 2018 – 2019

Tercer i quart d'ESO

Ciència-ficció i literatura distòpica

Orientacions didàctiques per al professorat

Departament d'Ensenyament
Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme
Servei d'Immersiò i Acolliment Lingüístics

Àlex Gimeno

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del Text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la Protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de [Reconeixement-No Comercial-Compartir Igual 4.0 Internacional de Creative Commons](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca). Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>

Contingut

Presentació	5
Orientacions per al professorat	7
COMPETÈNCIES BÀSIQUES DE L'ÀMBIT LINGÜÍSTIC.....	7
OBJECTIUS D'APRENTATGE	8
CONTINGUTS	9
CRITERIS D'AVALUACIÓ	10
ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES	13
Ciència-ficció i literatura distòpica	17
El futur és avui, ja... ..	17
Què passaria si... ..	19
Guia de lectura	25
Abans de llegir	27
Tot llegint	37
Després de llegir.....	51
Bibliografia i webgrafia	55

Presentació

Llegir és un acte que, d'una banda esdevé una font de plaer, una manera de gaudir de la història que ens planteja un autor. D'altra banda, llegir és un acte personal i individual, ja sigui, entre molts d'altres motius, perquè ens han fet una recomanació, perquè ens agrada determinat escriptor, perquè volem aprofundir en un tema o gènere literari concret, o perquè ho hem decidit amb d'altres lectors en el marc d'un club de lectura. Sigui com sigui, la lectura, doncs, esdevé un acte de llibertat, una decisió personal que dona sentit als "drets imprescindibles" del lector, en paraules de Daniel Pennac¹.

Com a docents, però, tenim clar que la llibertat del lector a l'hora de decidir què llegeix, quan ho llegeix, com ho llegeix i per què ho llegeix, topa amb les necessitats de l'aula. Des d'un punt de vista didàctic, la lectura esdevé, doncs, una eina per treballar l'hàbit lector amb els alumnes, per obrir-los la feixuga frontera de l'anàlisi i la interpretació, per facilitar-los la descoberta –o aprofundiment– de nous gèneres, com en el cas d'aquesta guia, o noves perspectives de lectura. És en aquest sentit que hem de ser capaços de cercar en les nostres aules l'equilibri entre la lectura guiada i la lectura autònoma.

Així doncs, decidir una lectura per treballar a l'aula pot tenir els seus riscos, però al mateix temps, arriba a ser una manera potent i eficaç d'ensenyar als alumnes que les lectures es comparteixen, que la lectura és un mitjà de socialització en una comunitat de lectors. En conseqüència, aquesta guia ofereix la possibilitat de treballar la ciència-ficció de contingut distòpic a partir de la tria de dues possibles lectures. Ningú ens negarà el fet que la ciència-ficció és un dels gèneres més atractius avui en dia per estimular el pensament dels joves. Segurament la ciència-ficció sigui un àmbit de força interès per als alumnes, ja que és possible que s'ajusti a les seves necessitats o al seu context més immediat. En un món cada cop més dominat per la tecnologia i pel món audiovisual, enfrontar els alumnes a llegir ciència-ficció pot ser una via per atraure nous lectors que s'interessin per la lectura. Si això ha de ser així, som-hi, doncs!

Les trames basades en la ciència-ficció acostumen a ser intrigants i poden ser un motiu per afavorir que els alumnes mantinguin l'interès per la lectura. Si a aquest aspecte afegim l'element distòpic, aquesta especulació d'un futur tenebrós i incert pot afavorir a l'aula la reflexió sobre problemes actuals ja siguin de caire social, ètic, religiós, ecològic o polític.

---

¹ Per a més informació, podeu consultar: <http://www.catorze.cat/noticia/4605/10/drets/lector>

La guia didàctica que tot just comenceu a llegir està adreçada als professors de llengua i literatura que han decidit treballar les lectures *El ciutadà perfecte*, de Raquel Ricart o *Un món feliç*, d'Aldous Huxley amb els seus alumnes. Aquesta guia es correspon amb el quadern de l'alumne, que només conté les activitats (sense les orientacions que poden dinamitzar les converses d'aula sobre la feina dels alumnes).

En primer lloc, es recullen les orientacions didàctiques, tenint en compte el currículum vigent, que inclouen els objectius a treballar, els continguts que s'hi corresponen i els criteris d'avaluació que es pretenen assolir.

En segon lloc, hi ha un apartat teòric que pretén aproximar-nos al món de la ciència-ficció i les distopies. Es tractarà de definir i presentar les característiques del gènere que, d'alguna manera, ens podran servir per analitzar, posteriorment, les obres llegides.

En tercer lloc, es troben les activitats del quadern de l'alumne amb les corresponents orientacions i suggeriments de treball per a la novel·la *El ciutadà perfecte*, de Raquel Ricart. Aquestes activitats segueixen el procés lector:

- Una secció amb propostes per fer abans de començar a llegir la lectura. Aquestes activitats tenen per finalitat motivar l'alumne envers la lectura i presentar el gènere de treball, la ciència-ficció i les distopies. En aquest aspecte, també es pretén establir connexions amb els coneixements previs de l'alumne.
- A continuació, una secció, força més extensa, en què es proposen activitats de comprensió lectora i reflexió sobre diferents aspectes literaris (gènere, estil, estructura...). En aquest bloc d'activitats es proposa de treballar els diferents nivells de comprensió tot aplicant estratègies de lectura.
- Per acabar aquesta secció, trobareu un apartat amb activitats per fer després de la lectura. Es tracta de relacionar els nous aprenentatges amb altres àrees de coneixement i, així, fomentar iniciatives per compartir la lectura.

Les activitats proposades són una manera d'orientar la lectura dels estudiants. Cada docent decidirà com en fa ús, d'acord amb els seu criteri personal, les prioritats que consideri escaients de treballar amb els alumnes, així com la metodologia de treball que li sigui més còmoda per treballar a l'aula. En cap cas s'ha de considerar el quadern de l'alumne com un seguit d'activitats que cal fer una darrere l'altra.

Finalment, la guia didàctica es tanca amb un recull de bibliografia i webgrafia que ha servit per elaborar aquesta guia. Al quadern de l'alumne, també s'inclou un annex amb documents diversos que estan relacionats amb algunes de les activitats que s'han proposat.

Orientacions per al professorat

COMPETÈNCIES BÀSIQUES DE L'ÀMBIT LINGÜÍSTIC

Aquestes activitats de lectura pretenen desenvolupar les competències bàsiques de l'àmbit lingüístic en les cinc dimensions que l'integren. En concret, les activitats que han de fer els alumnes treballen els següents aspectes:

DIMENSIÓ DE LA COMPRESIÓ LECTORA

- Competència 1** Obtenir informació, interpretar i valorar el contingut de textos escrits de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics per comprendre'ls.
- Competència 2** Reconèixer els gèneres de text, l'estructura i el seu format, i interpretar-ne els trets lèxics i morfosintàctics per comprendre'l.
- Competència 3** Desenvolupar estratègies de cerca i gestió de la informació per adquirir coneixement.

DIMENSIÓ DE L'EXPRESSIÓ ESCRITA

- Competència 4** Planificar l'escrit d'acord amb la situació comunicativa (receptor, intenció) i a partir de la generació d'idees i la seva organització.
- Competència 5** Escriure textos de tipologia diversa i en diferents formats i suports amb l'adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística.
- Competència 6** Revisar i corregir el text per millorar-lo, i tenir cura de la seva presentació formal

DIMENSIÓ DE LA COMUNICACIÓ ORAL

- Competència 9** Emprar estratègies d'interacció oral d'acord amb la situació comunicativa per iniciar, mantenir i acabar el discurs.

DIMENSIÓ LITERÀRIA

- Competència 11** Expressar oralment, o per escrit, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos.
- Competència 12** Escriure textos literaris per expressar realitats, ficcions i sentiments.

DIMENSIÓ ACTITUDINAL I PLURILINGÜE

- Actitud 1** Adquirir l'hàbit de la lectura com un mitjà per accedir a la informació i al coneixement, i per al gaudi personal; i valorar l'escriptura com un mitjà per estructurar el pensament i comunicar-se amb els altres.
- Actitud 2** Implicar-se activament i reflexiva en interaccions orals amb una actitud dialogant i d'escolta.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

Les activitats que acompanyen aquesta guia pretenen fer augmentar la competència lectora dels alumnes, acompanyant-los en totes les qüestions socials i ideològiques al voltant de les quals giren les novel·les de caràcter distòpic. Per aconseguir-ho, els objectius que es pretenen assolir són:

1. Fomentar el gust per la lectura, valorant-la com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement d'un mateix i del món, així com consolidar l'hàbit lector.
2. Considerar la lectura com una eina de creixement i enriquiment personal.
3. Valorar la llengua i la comunicació com a mitjà per a la comprensió del món dels altres i d'un mateix, evitant qualsevol tipus de discriminació i estereotips lingüístics.
4. Identificar els elements que configuren una obra literària (temps, espai, personatges, estructura, temes i argument) i analitzar-los.
5. Planificar i produir textos de tipologies diverses utilitzant els coneixements bàsics sobre les convencions dels gèneres, els temes i motius de la tradició literària i els recursos estilístics.
6. Fer ús de les tecnologies de la informació i la comunicació amb autonomia i esperit crític.
7. Desenvolupar l'esperit crític de l'alumnat per tal que sigui capaç de debatre, amb arguments i respecte, les idees pròpies i d'altri.
8. Interaccionar, expressar-se i comprendre oralment, per escrit o audiovisualment, adoptant una actitud respectuosa i de cooperació.
9. Estimular la creativitat de l'alumnat.
10. Identificar elements de crítica social i reconèixer l'equilibri entre realisme i ciència-ficció, d'acord amb les conviccions del gènere.

CONTINGUTS²

- 1.** Comprensió literal, interpretativa i valorativa. Idees principals i secundàries:
  - a. Gèneres de text narratius, descriptius, conversacionals, formals, predictius, persuasius, instructius, expositius, argumentatius, periodístics i publicitaris.
  - b. Estructura dels textos
- 2.** Estratègies de comprensió per a l'abans, durant i després de la lectura o de la seqüència audiovisual:
  - a. Intenció comunicativa i actitud del parlant.
  - b. Idees principals i secundàries.
  - c. Inferències.
  - d. Contrast amb coneixements propis.
  - e. Taules, quadres, fitxes, esquemes, mapes conceptuals, xarxes digitals...
- 3.** Estratègies de cerca, ús de cercadors i tractament de la informació per a la construcció del coneixement:
  - a. Estratègies de consulta per comprendre i ampliar el contingut dels textos.
  - b. Estratègies prèvies a la cerca.
  - c. Utilització de fonts diverses, de creixent grau de dificultat.
- 4.** Estratègies per a la producció de textos escrits i audiovisuals: l'escriptura i la creació audiovisual com a procés:
  - a. Estructuració.
  - b. Suport multimèdia.
  - c. Utilització de diferents llenguatges.
- 5.** Adequació, coherència, cohesió, correcció i presentació. Normes ortogràfiques:
  - a. Registre lingüístic.
  - b. Adequació lèxica.
  - c. Sintaxi adequada a la situació comunicativa.
  - d. Ordenació i estructuració dels continguts.
  - e. Connectors i marcadors textuais, procediments per a la progressió del discurs.
  - f. Puntuació i paràgrafs.
  - g. Normes ortogràfiques, amb excepcions de més dificultats.
  - h. Presentació de l'escrit, tant en suport paper com digital.
- 6.** Processos de comprensió oral: reconeixement, selecció, interpretació, anticipació, inferència, retenció.
- 8.** Textos orals formals i no formals, planificats i no planificats:
  - a. Interaccions orals presencials i multimèdia.
  - b. Construcció de relacions socials a l'interior de l'aula i del centre.
  - c. Comunicació amb altres comunitats escolars i amb la societat en general (cartes al director, notícies a la premsa, ràdio local o per al web del centre).
  - d. Recerca i exposició d'informació.
  - e. Assertivitat i manteniment de les pròpies idees.

---

² Els continguts i criteris d'avaluació que es recullen en aquest apartat es corresponen amb els continguts clau del document d'identificació i desplegament de les competències de l'[àmbit lingüístic](#) per a l'ensenyament secundari.

- f. Debats pautats i reglamentats.
  - g. Estratègies comunicatives per a l'inici, manteniments i finalització de les interaccions.
  - h. Cooperació i respecte crític envers les diferències d'opinió en les situacions de treball cooperatiu.
- 11.** Lectura i comprensió de textos: estructura, aspectes formals, recursos estilístics i retòrics:
- a. Estructura.
  - b. Aspectes formals.
  - c. Recursos estilístics i retòrics (anàfora, metàfora, metonímia, símil, antítesi, hipèrbaton, hipèrbole, paral·lelisme, al·literació, pleonasma, paradoxa, quiasme, sinestèsia, enumeració, asíndeton, polisíndeton, al·legoria).
- 12.** Temes i subgèneres literaris. Tòpics.
- 13.** Redacció de textos d'intenció literària.
- 14.** Lectura d'obres de la literatura catalana, castellana i universal, o juvenils.
- 15.** Lectura i escriptura sovintejadades sobre temes diversos i en contextos diferents:
- a. Intenció comunicativa i actitud del parlant.
  - b. Idees principals i secundàries.
  - c. Inferències.
  - d. Contrast amb coneixements propis.
  - e. Taules, quadres, fitxes, esquemes, mapes conceptuals, xarxes digitals.
- 16.** Formes de cortesia i respecte en les interaccions orals.
- 23.** Llenguatge audiovisual:
- a. Relacions entre text, elements icònics i simbòlics, so.
  - b. Seqüències audiovisuals.
  - c. Anàlisi pautada i interpretació.
  - d. Estructuració.
  - e. Suport multimèdia.
  - f. Utilització de diferents llenguatges.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió comprensió lectora

- 1.** Aplicar estratègies de lectura comprensiva i crítica de gèneres de text narratius, descriptius, conversacionals, predictius, persuasius, instructius, expositius, argumentatius, periodístics i publicitaris.
- 2.** Llegir, comprendre, interpretar i valorar textos escrits propis de la vida quotidiana, de les relacions socials, de la vida acadèmica i dels mitjans de comunicació, captant el sentit global, identificant la informació rellevant,

extraient informacions concretes, fent inferències, determinant l'actitud del parlant, i valorar alguns aspectes de la seva forma i el seu contingut.

3. Identificar, contrastar i seleccionar, de fonts d'informació fiables, els coneixements que s'obtinguin de les biblioteques o de qualsevol altra font d'informació impresa en paper o digital, integrant-los en un procés d'aprenentatge continu.
4. Emprar la reflexió gramatical a nivell de la frase i del text per resoldre problemes de comprensió de textos escrits i multimèdia, i per a la revisió progressivament autònoma els textos propis i aliens.

Dimensió expressió escrita

5. Aplicar progressivament les estratègies necessàries per produir textos adequats, coherents i cohesionats: planificant, textualitzant, revisant i reescrivint, i integrant la reflexió ortogràfica i gramatical en la pràctica i ús de l'escriptura.
6. Escriure textos en relació amb l'àmbit d'ús de la vida quotidiana, de les relacions socials, de la vida acadèmica i dels mitjans de comunicació, i en relació amb la finalitat que persegueixen (narratius, descriptius, conversacionals, predictius, persuasius, instructius, expositius, argumentatius, periodístics, administratius i publicitaris), seguint models.

Dimensió comunicació oral

8. Comprendre, interpretar i valorar textos orals propis de la vida quotidiana, de les relacions socials, de la vida acadèmica i dels mitjans de comunicació, de qualsevol gènere de text estudiat, captant el sentit global, identificant la informació rellevant, extraient informacions concretes, realitzant inferències i determinant l'actitud del parlant i valorar alguns aspectes de la seva forma i del seu contingut.
9. Reconèixer, interpretar i avaluar progressivament la claredat expositiva, l'adequació, coherència i cohesió del contingut de les produccions orals pròpies i alienes, així com els aspectes prosòdics i els elements no verbals (gestos, moviments, mirada...).
10. Aprendre a parlar en públic, en situacions formals i informals, de manera individual o en grup, aplicant estratègies de planificació, textualització i avaluació de l'ús oral de la llengua, per a discursos relacionats amb la vida quotidiana, les relacions socials, la vida acadèmica i els mitjans de comunicació, i per a gèneres de text narratius, descriptius, conversacionals,

predictius, persuasius, instructius, expositius, argumentatius, periodístics i publicitaris.

- 11.** Conèixer, utilitzar i valorar les normes de cortesia en les intervencions orals de l'activitat acadèmica, tant espontànies com planificades i en les pràctiques discursives orals, analitzant en els debats i tertúlies la validesa dels arguments i interpretant de forma crítica tant la seva forma com el contingut.
- 12.** Emprar la reflexió gramatical a nivell de la frase i del text per resoldre problemes de comprensió i expressió de textos orals i multimèdia, i per a l'elaboració i revisió progressivament autònoma els textos propis i aliens.

Dimensió literària

- 13.** Llegir i comprendre, de forma progressivament autònoma, obres literàries de la literatura catalana, castellana i universal de tots els temps i de la literatura juvenil, properes als propis gustos i aficions, mostrant interès per la lectura.
- 17.** Emprar la reflexió gramatical a nivell de la frase i del text per resoldre problemes de comprensió i expressió de textos literaris, i per compondre i revisar progressivament autònoma els textos propis i aliens.

Dimensió actitudinal i plurilingüe

- 18.** Valorar la importància de la lectura i l'escriptura com a eines d'adquisició dels aprenentatges i com a estímul del desenvolupament personal.
- 19.** Valorar la llengua oral com a instrument d'aprenentatge, com a mitjà per transmetre coneixements, idees i sentiments i com a eina per a l'aprenentatge col·laboratiu i la regulació de la conducta.
- 21.** Conèixer i emprar els sistemes de comunicació digitals sincrònics o asincrònics, atenent a la direccionalitat de la informació, a l'abast del sistema comunicatiu, al canal comunicatiu i al tipus de dispositiu que s'utilitza, i tenir cura dels aspectes que afecten a la identitat digital pròpia i aliena.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

D'ensenyament i aprenentatge

La lectura s'ha de considerar com una habilitat d'aprenentatge que no s'adquireix de manera arbitrària o intuïtivament. Sempre hi ha aspectes que cal aprendre a la vegada que anem avançant en la nostra formació per tal d'anar formant un coneixement del món ampli i complet. En aquest sentit, doncs, el treball de lectura no s'ha de limitar als aspectes mecànics, sinó que cal aprofundir en tots els vessants de la comprensió lectora (comprensió literal, comprensió inferencial i comprensió crítica).

D'altra banda, correspon a l'etapa secundària consolidar el treball de l'hàbit lector que ja s'ha iniciat en l'etapa educativa precedent, considerant el text escrit no només com una font de plaer, sinó també com una font de documentació i, en molts casos, d'estudi. Per tant, aquesta guia pretén generar en l'alumne les experiències de lectura necessàries per inserir-se en un ambient lector que valora el text literari com a tal.

El treball sobre el subgènere distòpic de la ciència-ficció pretén, d'una banda, enfrontar l'alumne a la comprensió de la realitat que li ha tocat viure, adonar-se dels temes, idees o preocupacions que angoixen la societat actual. D'altra banda, però, pretén aportar a l'alumne les eines necessàries per gaudir de la lectura a partir d'un tipus de literatura que va més enllà del consum audiovisual que acapara l'atenció dels joves del segle XXI.

Les activitats tenen per objectiu estimular la lectura entre els alumnes, facilitar l'intercanvi de coneixements, establir connexions amb el coneixement que tenen del món... En el fons, doncs, pretenen establir un clima adient de lectura que desvetlli l'interès per parlar sobre el que estan llegint. Cert és que llegir implica gaudir de la lectura, però això ho aconseguirem si som capaços d'entendre allò que llegim, de situar-lo en el context històric i social en què s'emmarca la història. Aquesta capacitat l'aconseguirem si com a lectors assolim un nivell adequat d'autonomia i implicació amb la lectura.

El paper del docent ha de ser el de dinamitzador de la lectura. Ha de ser obert i empàtic en la mesura que ha de saber transmetre l'interès pel que s'està llegint, ja sigui llegint fragments d'obres clàssiques del gènere, compartint recursos audiovisuals que facilitin la comprensió d'allò que s'està treballant, establint connexions amb lectures externes (premsa, revistes especialitzades...) o amb fets propers al moment històric que comparteix amb els alumnes (la clonació humana, riscos mediambientals, esgotament de recursos naturals, sistemes polítics totalitaris, la religió, alimentació transgènica...). Les activitats d'aquesta guia pretenen ser un suport per al docent en tots aquests aspectes, en la mesura que aquestes activitats han d'esdevenir la llavor

que permeti consolidar l'estimació pels llibres i per la lectura. Per aquest motiu, les activitats de lectura són força variades: orals i escrites, individuals i col·lectives, en paper imprès o digitals. La finalitat, però, de tot el conjunt d'activitats no és altre que afavorir la selecció, organització i anàlisi de la informació que garanteixi aprofundir i consolidar l'hàbit de la lectura.

D'avaluació

El docent ha de ser capaç d'observar mentre els alumnes avancen en la lectura i treballen les activitats proposades quin és el procés d'aprenentatge d'aquests. A la vegada ha d'estimular que els alumnes també prenguin consciència d'aquests aprenentatges. És important, doncs, compartir amb els alumnes en cada sessió de treball què han de fer, què se'ls està demanant i com poden aplicar estratègies de millora en cas que es trobin davant d'un repte de lectura.

L'avaluació inicial es pot fer amb una tria de les activitats que configuren l'apartat "Abans de llegir", on s'intenta apropar l'alumne al coneixement de les característiques d'una obra distòpica, a la vegada que permet presentar-los la lectura que llegiran. En aquest apartat és important estimular quins són els coneixements previs de què disposen els alumnes.

És important, doncs, ensenyar els alumnes a planificar la feina, elaborar-la, dedicar temps a revisar el seu treball i, si així es considera necessari, reelaborar allò que presenta un marge de millora. Aquesta organització es pot treballar, des d'un punt de vista formatiu, amb les activitats que formen part de l'apartat "Tot llegint".

Aquest tipus de treball posa de relleu una avaluació continuada, ja sigui des del camp de l'hàbit lector o des de l'àmbit del gust per la lectura. No obstant això, algunes de les activitats del dossier –ja sigui alguna de les activitats que es proposen en l'apartat "Tot llegint" o les activitats de tancament del "Després de llegir"- poden esdevenir eines d'avaluació sumativa (activitats d'investigació, activitats de producció escrita, activitats d'aspectes més literaris, com el punt de vista, l'estructura, la descripció, el tema de fons, la intencionalitat...).

A més, altres capacitats que ens poden servir per establir pautes d'avaluació amb l'alumnat podrien ser:

- Comprensió de l'obra llegida.
- Comprensió crítica de la societat que ens envolta.
- Identificació de les característiques del gènere treballat.
- Participació activa i reflexiva en les activitats d'aula.

- Elaboració de textos que prenen com a model la lectura treballada.
- Cerca, selecció i transformació de la informació.
- Expressió d'idees de manera raonada i argumentada.
- Interès pel treball de lectura.
- Respecte al torn de paraula.
- Valoració positiva de les opinions dels altres.
- Treball autònom.
- ...

Ciència-ficció i literatura distòpica

El futur és avui, ja...

La història de la humanitat s'ha caracteritzat per una evolució constant, ja sigui des del vessant tecnològic, científic, social, econòmic... Aquest camí cap al progrés s'ha encaminat sempre a intentar aconseguir un món millor del que és en un moment concret de la vida. És així com al llarg de la història, els grans descobriments han vingut de la mà de l'enginy i de l'esperit creatiu d'hommes i dones, per un afany de superació, o bé amb la voluntat d'enfrontar-se al món desconegut i obrir noves possibilitats i perspectives de vida. D'altra banda, aquest viatge ha portat la humanitat a interessar-se pel demà, per saber què hi ha més enllà de tot allò conegut.

“La ciència-ficció no és res més que la recerca de resposta a les preguntes perennes: Per què? On? Com? Malgrat el seu nom, és la menys precisa de totes les literatures. El seu destí és errar d'una pregunta a una altra i, de vegades, trobar la resposta. Per apropar-se a ella es requereix la certesa que un poema obscur diu molt més que un discurs clar.”

René Rebetez (1933 – 1999)

La literatura, com a disciplina artística, no ha defugit d'aquest esperit i ha recollit totes aquestes inquietuds en el que anomenem literatura de **ciència-ficció**. Ara bé, quan es parla de literatura de ciència-ficció sense conèixer-la a fons, es tendeix a creure que la literatura pertanyent a aquest gènere només tracta temàtiques vinculades a futurs increïbles, d'éssers i criatures fantàstiques, de viatges estel·lars, de monstres assassins o de batalles intergalàctiques. La realitat, però, és ben diferent i podem arribar a establir una mínima frontera entre la ciència-ficció i la literatura fantàstica.

El gènere fantàstic, normalment, ambienta les seves trames en indrets imaginaris, com succeeix per exemple a *Els senyors dels anells*, de J. R. R. Tolkien. Normalment situen els fets en societats antigues, preindustrials, on la tecnologia és rudimentària, fet que permet donar cabuda als éssers mitològics, als personatges amb poders, sobrehumans o sobrenaturals, i a la màgia com un element creïble per a la societat que es descriu, com per exemple trobem a *Cançó de gel i foc*, de George R. R. Martin. En d'altres casos, els mons imaginats conviuen amb la realitat i aquests es connecten a través de portals màgics o amb l'ajut d'éssers fantàstics, com per exemple succeeix a *La història interminable*, de Michael Ende o *Les cròniques de Nàrnia*, de Clive Staples Lewis.

La ciència-ficció, tot i que també es pot desenvolupar en mons imaginaris, també pot succeir en entorns físics coneguts i en ocasions en un temps futur –o passat– força proper per a nosaltres, com succeeix per exemple a *La màquina del temps*, de H. G. Wells.

L'element, però, que distingeix amb més claredat la fantasia de la ciència-ficció és el paper que té la tecnologia i el component científic en aquest tipus de novel·les, com per exemple a *Jo, robot*, d'Isaac Asimov. En moltes ocasions la literatura de ciència-ficció ha permès projectar futurs possibles basant-se en tecnologies desconegudes, sense que això provoqui una alteració dels coneixements físics coneguts per l'home en el moment d'escriptura de la novel·la. Els relats de caire científic tenen una base real i s'han de poder explicar en termes científics. Així, per exemple, en els orígens de la literatura de ciència-ficció, quan al segle XIX, Jules Verne escriu *Vint mil llegües de viatge submarí*, on el submarí Nautilus comandat pel capità Nemo viatja pel fons de l'oceà, o a *De la terra a la lluna*, quan idea un coet per anar a la Lluna amb tres homes al seu interior, encara faltaven molts anys perquè aquests aparells fossin coneguts per l'home en el "món real" i fos científicament possible fer viatges d'aquestes característiques. En aquests casos, l'aventura és un element primordial de la novel·la, però el component científic, altament creïble –o possible– permet avançar allò que s'esdevindrà en un futur. És a dir, els esdeveniments extraordinaris que es narren, permeten al lector creure que són possibles dinis dels límits del progrés tecnològic. El mateix passaria en l'actualitat més propera, quan ens trobem amb històries futuristes de viatges per l'espai, la colonització interplanetària i l'aparició de la intel·ligència artificial amb robots que conviuen amb l'home, com succeeix en la saga *Star Wars*, en la gran pantalla. En canvi, en les novel·les de gènere fantàstic, les lleis de la mecànica i de la física s'alteren a mercè de les necessitats de la història i de les vicissituds dels protagonistes, vegeu el cas, per exemple, de les escombres voladores o dels encanteris més sorprenents de *Harry Potter i la pedra filosofal*, de J. K. Rowling³.

La narrativa de ciència-ficció presenta, a diferència de la narrativa fantàstica, una tecnologia possiblement desconeguda per a l'home, però que si existís podria suposar canvis socials importants per a la humanitat. A *La mà esquerra de la foscor*, per exemple, Ursula K. Le Guin, ens presenta l'*ansible*, un aparell –fictici– que permet la comunicació interplanetària.

Finalment, la ciència-ficció presenta un futur molt previsible i ja sigui des d'un vessant positiu o negatiu, qualsevol lector pot assumir que allò que llegeix està per arribar (el que podríem dir anticipacions científiques) i, segons la intenció de l'autor, podem

---

³ El mateix podríem dir de la resta de llibres de la saga: *Harry Potter i la cambra secreta*, *Harry Potter i el pres d'Azkaban*, *Harry Potter i el calze de foc*, *Harry Potter i l'orde del Fènix*, *Harry Potter i el misteri del Príncep* i *Harry Potter i les relíquies de la Mort*, així com altres seqüeles que han seguit a aquest èxit: *Bèsties fantàstiques i on trobar-les*, *El Quidditch de totes les èpoques*, *Les rondalles del bard Gallard*, *Harry Potter i el llegat maleït* i les que encara queden per venir.

desitjar o rebutjar i manifestar el desig de prevenir aquest possible futur⁴. En canvi, en la literatura fantàstica podem trobar problemàtiques eternes, com la lluita entre el bé i el mal, o històries que presenten problemes socials, també eternes, com per exemple la diferència de classes o la lluita de poders. Sigui com sigui, però, en la literatura fantàstica no hi ha una voluntat manifesta de preveure res, més aviat consisteix a mirar el món des d'una altra òptica i amb unes lleis pròpies i que, com a bon lector, cal acceptar des de la primera pàgina de la novel·la.

Generalment, els autors de ciència-ficció, més enllà de les aventures i dels enginyers tecnològics, porten el lector a interrogar-se sobre les aportacions i els progressos de la ciència. Des d'una òptica més o menys crítica, ens porten a posicionar-nos sobre les especulacions científiques, a qüestionar-nos com pot ser aquest “nou” món tan diferent al nostre món, tal i com el coneixem en l'actualitat. Aquest vessant més analític i crític ens porta a un dels aspectes de fons que singularitzen la ciència-ficció i li donen sentit: Quines conseqüències pot tenir aquest progrés per a l'individu i, en conseqüència, l'evolució del teixit social?

La literatura de ciència-ficció, doncs, tracta sobre els problemes de la condició humana i obre les portes a plantejar-nos noves maneres de mirar i entendre la realitat. Si bé aquest punt podria ser molt proper a la finalitat que també pot pretendre assolir la literatura fantàstica, en el cas de la ciència-ficció, segons Miquel Barceló, allò que la defineix és el fet que l'hem d'entendre com una literatura d'idees, com una narrativa on allò essencial és el contingut, els temes que proposa, més que no pas la forma. En d'altres paraules, la ciència-ficció ens permet plantejar-nos **què seria de la societat si existís..., es produís...**

Què passaria si...

La mirada cap al futur, en ocasions, ens porta a imaginar mons ideals amb models socials perfectes. Des d'aquesta perspectiva estaríem parlant d'una **mirada utòpica** del futur. Quan aquesta perspectiva arriba a la literatura, estem referint-nos a obres que descriuen un espai inespecífic –no localitzable geogràficament–, però idíl·lic, perfectament “correcte” des del punt de vista social, polític, científic, religiós i moral. Els habitants d'aquells llocs viuen en harmonia i accepten les lleis pel bé de la convivència. Estem parlant, doncs, de llocs alternatius al món real i que, d'alguna manera, esdevenen paradisos somiats. Un clar

“L'important no és mantenir-se viu, sinó mantenir-se humà.”

George Orwell (1903 – 1950)

⁴ És aquest aspecte el que ens obre les portes de les distopies, que tractarem més endavant.

exemple d'aquest model de literatura el tindriem a *Una utopia moderna*, de H. G. Wells⁵, on ens presenta una visió moderna de la societat basada en una concepció socialista de l'estat.

La història de la humanitat, però, presenta esdeveniments, com els conflictes bèl·lics, els sistemes polítics totalitaris, els desastres naturals i el canvi climàtic, la supremacia tirànica de la religió que mobilitza sectors concrets de la societat, les polèmiques científiques –ja sigui, per exemple, la clonació humana o els organismes transgènics–, la intel·ligència artificial..., que obren la possibilitat d'una visió negativa de la humanitat i del futur que ens espera. L'omnipresent globalització, la crisi econòmica i el desencís en els líders polítics han col·laborat, també, a malfiar-se del futur fins arribar a considerar que cada cop anem més de mal en pitjor. Aquesta mirada del futur, des d'una concepció negativa i pessimista, es coneix amb el nom de **distopia**. Les utopies presenten societats ideals, però d'alguna manera irrealitzables o inabastables. En les distopies, en canvi, molt en contacte amb el gènere de la ciència-ficció, es presenta el món futur que podria esdevenir, molt pitjor a l'actual, si certs condicionants (polítics, econòmics, socials, religiosos o morals) regissin la nostra vida.

La literatura distòpica presenta una finalitat clarament didàctica: mostrar cap a on s'encaminen els passos de la humanitat i si no posem remei als problemes de l'actualitat, el futur que ens espera és incert i descoratjador. Aquesta finalitat didàctica en molts casos ve acompanyada d'un component crític o satíric en la mesura que pren la soledat de l'individu o la por de la societat per enfrontar-se al sistema polític o social alienant i que domina el món. Èticament ens trobem davant de societats qüestionables, amb un cert aire de decadència i que posa de manifest interrogants com **cap a on ens dirigim?, què passaria si...?, quins valors estem deixant per a les generacions futures?, Com lluitar, doncs, davant d'un poder totalitari que supera i trenca qualsevol símptoma de llibertat i expressió d'emocions? Com lluitar contra aquest estat d'ànim?...** És el lector d'obres distòpiques qui ha de respondre's aquestes preguntes, qui ha de ser capaç d'interpretar entre línies el model (in)satisfactori de societat que l'autor ens presenta, per molt que aquesta sigui plantejada com una societat ideal, modèlica i perfecta.

Sens dubtes, doncs, les distopies presenten una visió apocalíptica del món. Aquesta visió ens permet interpretar les distopies com **antiutopies**. Les característiques que permeten identificar aquesta societat indesitjable, i fins a un cert punt desesperant, són les següents:

---

⁵ Amb tot, cal tenir prudència amb les utopies, atès que la més ben intencionada d'elles pot presentar una doble lectura perversa i àcida en la seva interpretació crítica. Així, per exemple, si bé en el Llibre IV d' *Els viatges de Gulliver*, de Jonathan Swift podríem albirar una certa utopia en els *Houyhnhnms*, éssers que viuen en harmonia amb la natura i fan servir la raó de manera sorprenent per damunt dels instints animals. Ara bé, tot i que presenten un model ideal de societat, la seva relació amb els *yahoo* (humans involucionats) deixa entreveure un menyspreu cap a la condició humana per part del mateix Gulliver. Per tant, ja tenim servit el component distòpic.

- **AUTORITARISME:** Existència d'un poder (polític, religiós o econòmic) que monitoritza la societat. Aquest poder assumeix el control, atès que consideren que és l'única manera d'aconseguir una societat harmònica que ha pogut eradicar les grans problemàtiques de la humanitat, en detriment dels antics governs, que han fracassat en aquest intent.
- **ORIGEN CATALITZADOR:** La nova societat és el resultat d'un conflicte bèl·lic, d'un desastre ecològic, d'un aspecte evolutiu (involutiu?)... que estava abocant la societat al caos, la desesperació o la possible perdició o desaparició.
- **CONeixEMENT ÚNIC:** El control de la societat suposa la invalidació de qualsevol ideologia o pensament que alteri aquesta única percepció del món.
- **AÏLLAMENT:** L'individu viu en societat, però sol, amb por i sense la possibilitat d'expressar opinions pròpies més enllà de l'estandardització de pensament que transmet el poder. L'individu viu sota aquest control sense tenir-ne consciència.
- **SOCIETAT HIPOTÈTICA:** Es tracta d'una societat inexistente, localitzada en un temps i espai concrets, real, creïble i propera per al lector.
- **VISIÓ APOCALÍPTICA:** L'obra serveix per exhortar el lector de problemàtiques universals que podrien arribar a esdevenir reals. La lectura permet qüestionar valors ètics o morals de la societat, ja sigui de la societat fictícia o de la real.
- **PLANIFICACIÓ:** Tots els ciutadans segueixen un mateix patró de conducta, de formació, de creació, de vestimenta... que permet unificar la societat considerant que aquesta planificació unitària és el millor i molt millor que les societats precedents.
- **ESPERIT DE REBEL·LIÓ:** Existeix un personatge (o personatges) que rebutgen aquest model de societat i lluiten per rebel·lar-se contra el sistema organitzat.

La mirada cap al futur ens permet presentar les distopies com un subgènere de la ciència-ficció. Les obres distòpiques, ja considerades clàssiques, més conegudes són *Un món feliç*, d'Aldous Huxley, que ens presenta un futur on els humans són concebuts amb tècniques de reproducció assistida i condicionats de per vida per processos d'aprenentatge hipnòtics; *1984*, de George Orwell, que reflecteix superbament un futur inconcret en què la societat es divideix en tres estaments: els membres del Consell dirigent, els buròcrates de l'estat i una massa social pobra i sedada que està sotmesa a un rigorós sistema de control (El Gran Germà) i *Fahrenheit 451*, de Ray Bradbury, que presenta un govern tirànic amb la voluntat d'eliminar qualsevol pensament contrari als seus ideals. Si bé aquestes tres obres poden considerar-se el gran triumvirat distòpic, l'entrada del segle XXI no ha deixat de sentir-se influenciada per aquest sentiment incert i possiblement negatiu del nostre futur i continua produint grans obres, com per exemple *El conte de la serventa*, de Margaret Atwood, que ens presenta una dictadura religiosa que relega la dona a una posició supeditada a l'home i de plena dependència, o *Els jocs de la fam*, de Suzanne Collins, pensant en un públic

més jove. És evident, doncs, que avui en dia, les distopies continuen de rabiosa actualitat.

El món del cinema i la televisió també han ajudat a consolidar les distopies com un dels subgèneres de la ciència-ficció amb més trajectòria en l'actualitat. Són moltíssims els exemples: *Blade Runner* (un robot capaç de superar l'home), *Terminator* (la revolució tecnològica es gira en contra de l'home), *Matrix* (on es barregen temes com la naturalesa de la realitat i l'existència d'una realitat virtual en les nostres vides, la supremacia de la tecnologia, la llibertat de l'individu...), *The Walking Dead* (de temàtica zombi, obre les portes a un món devastat per morts vivents que devasten tota petja d'humanitat), *Black Mirror* (de temàtica molt diversa, però amb un fil conductor quasi sempre present: el qüestionament dels avantatges o desavantatges de la tecnologia), *The 100* (basada en la novel·la de Kass Morgan, presenta una visió apocalíptica de la Terra, destruïda per una guerra nuclear i només una petita part de la població –400 persones– és enviada a l'espai. Ara, després de noranta-set anys del desastre nuclear, la població que viu a l'espai s'ha multiplicat enormement i comencen a escassejar els aliments. Les autoritats prenen mesures dràstiques, la pena de mort i el control de la natalitat. A més, decideixen provar de tornar a la Terra. Per aquest motiu envien cent delinqüents juvenils per comprovar si el planeta és de nou habitable).

En definitiva, podríem arribar a considerar que la literatura distòpica està esdevenint un dels vessants de la ciència-ficció del segle XXI amb més èxit, superant la visió més aventurera d'altres èpoques del passat més recent (vegeu el cas d'*Star Wars*, encara prou vigent, per cert). D'alguna manera, però, el potencial científic i tecnològic present ja en les primeres obres del gènere de la ciència-ficció en la frontera entre el segle XIX i el segle XX, amb el temps, han esdevingut motiu de reflexió i crítica per part d'intel·lectuals, pensadors o filòsofs qüestionant-se si aquest camí que està prenent el món és el més adequat per a l'esdevenir de l'ésser humà. El potencial premonitori de les distopies, doncs, queda ben servit: *Alea jacta est!*. El destí de l'espècie humana, que reflecteix qualsevol obra distòpica, ja sigui individualment o col·lectivament, ha de ser motiu de reflexió i anàlisi. L'exageració hiperbòlica dels problemes de la societat actual prenen relleu en aquestes obres i han de servir-nos per tenir una percepció apocalíptica del futur que ens espera si no som capaços de resoldre aquells problemes, injustícies o comportaments que defineixen la societat del segle XXI. Com sempre, i en tot en aquesta vida, la solució només és en les nostres mans. El temps ens ho dirà (o ens ho mostrarà).

Pel que fa a la literatura distòpica, potser ens caldria fixar-nos en el comportament dels antiherois distòpics, que vivint en entorns d'extrema i dura supervivència lluiten per sobreviure, s'enfronten al poder i manifesten la seva convicció de superar tots els entrebancs amb què es troben tractant de resistir. En ocasions perden i moren, en

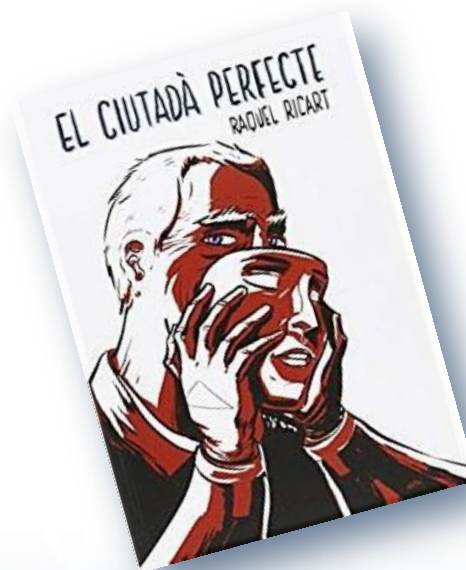
d'altres, però, guanyen i se'n surten. Possiblement hauríem de fer el mateix i començar a lluitar abans que ja no siguem a temps de fer-ho? La frustració i el desencís del món actual no ha de ser motiu per deixar-se guanyar. Si el món va cap a la deriva, posem-hi remei. Valorem, doncs, el poder catàrtic que ens ofereix la literatura per reaccionar i posar fil a l'agulla.

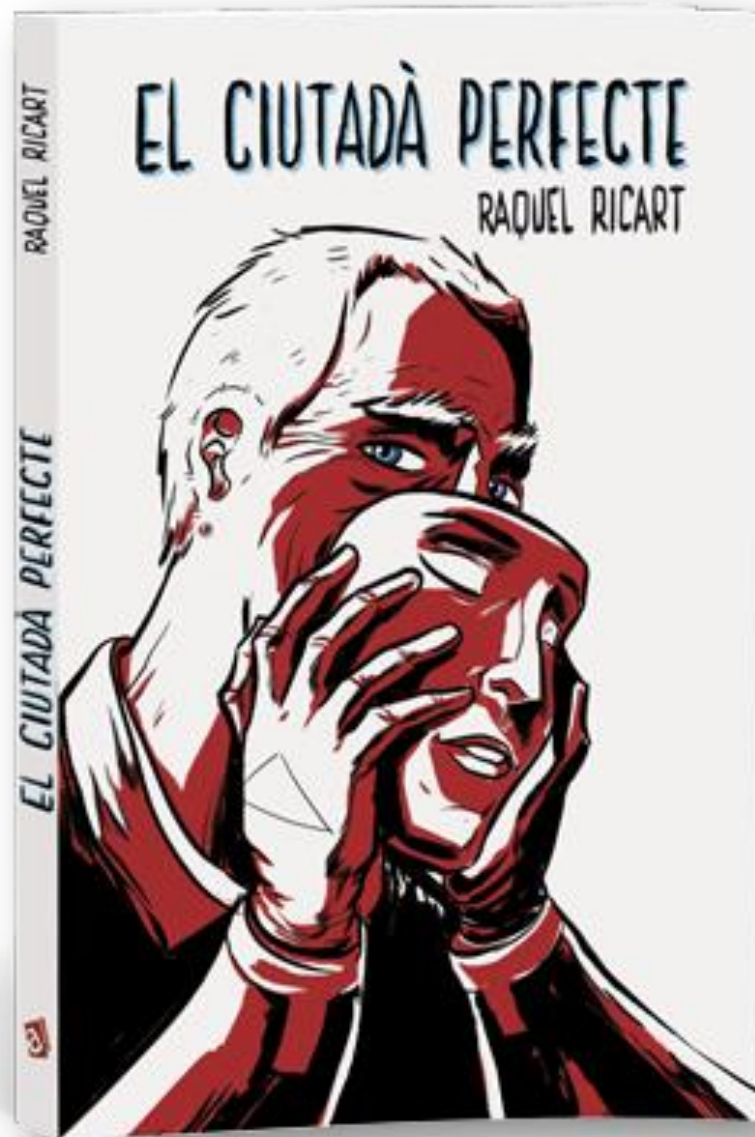

Guia de lectura

Abans de llegir

Va de ciència-ficció

1

Si fas memòria i recules en la teva biografia lectora (i audiovisual), de ben segur que recordaràs lectures on apareixien màquines o enginyers científics. Completa la taula següent especificant la informació que se't demana, tal i com mostra l'exemple.

Aquest primer exercici és de resposta oberta i té la finalitat de conèixer, d'entrada, quines són les dinàmiques i preferències lectores (o audiovisuals) dels alumnes. D'aquesta manera, el docent sabrà el punt de partida i podrà decidir si caldrà introduir més lentament, o de manera més superficial, aquells aspectes que puguin ajudar a la posterior lectura de l'obra.

2

Escolta la cançó *Robot*, d'Antònia Font i fixant-te en la lletra i en les imatges intenta identificar aspectes que puguin relacionar-se amb la ciència-ficció com a gènere.

Si bé aquest exercici es podria fer, en una conversa d'aula, a partir de la tria de lectures o pel·lícules/sèries que els alumnes han fet en l'activitat anterior, també es pot fer a partir d'escoltar la cançó del grup Antònia Font.

Les imatges del vídeo mostren un científic o inventor que idea un invent: un robot amb intel·ligència artificial. Apareixen càlculs i operacions matemàtiques, engranatges. També es veuen imatges de l'espai i la terra. La lletra, en canvi mostra elements propis de la ciència o la tecnologia: programari (software), mecànic, reprogramació, transbordadors, astronauta, satèl·lit, planeta, robot eficient, intel·ligència, ciència, computadora...

El significat de la cançó, però és més fosc i podria anar sobre la part emocional de les màquines ("Diga'm què penses", "recordaries...", "caràcter hermètic", "mirada perduda"...). La clau d'interpretació podria girar sobre la pròpia percepció del concepte d'intel·ligència artificial.

Diga'm què penses es vespres
quan es mecànic t'apaga,
quan fas un canvi de software,
sempre que te reprogramen.

Recordaries un somni:
transbordadors lluminosos,
un astronauta, un satèl·lit
d'uns acabats horrorosos.

Es oceans i sa lluna,
es teu caràcter és hermètic,
amb sa mirada perduda
dins un planeta desèrtic.

Robot eficient, més intel·ligent
que sa gent i de molt,
sa computadora amb un segon
sumarà
totes ses estrelles d'aquest món.

Robot innocent,
es deshumidificador no te sent,
s'electrodomèstic és un putxo enxufat
i no sabrà mai que és s'amistat.

Diga'm què penses es vespres
quan es mecànic t'apaga,

quan fas un canvi de software,
sempre que te reprogramen.

Tots es secrets d'una ciència
dins es teu xassís de ferro,
creus que va ser necessari
fer-te d'hexura tan feo.

Robot eficient, més intel·ligent
que sa gent i de molt,
sa computadora amb un segon
sumarà
totes ses estrelles d'aquest món.

Robot innocent,

es deshumidificador no te sent,
s'electrodomèstic és un puto enxufat
i no sabrà mai que és s'amistat.

Robot eficient, més intel·ligent
que sa gent i de molt,
sa computadora amb un segon
sumarà
totes ses estrelles d'aquest món.

Robot innocent,
es deshumidificador no te sent,
s'electrodomèstic és un puto enxufat
i no sabrà mai que és s'amistat.

3

Llegeix atentament el següent text, que tracta sobre la definició de ciència-ficció, i destaca aquells aspectes que consideris més rellevants en relació als coneixements que ja tens sobre aquest gènere literari.

La conversa a l'aula que pot generar aquesta activitat hauria de permetre, també, activar els coneixements que els alumnes tenen sobre la ciència-ficció. Tot i que els camins que pot prendre la conversa són diversos, caldria vetllar per tal que afloressin els següents aspectes durant la conversa:

- La tradició anglòfona del gènere, però amb orígens europeus (Jules Verne).
- La ciència-ficció com a literatura d'idees.
- El progrés tecnològic i científic.
- Una literatura d'acord amb les constants del seu temps: a partir de la revolució industrial.
- La ciència-ficció com a resposta a les inquietuds humanes, als seus problemes, dubtes...
- El contingut especulatiu de la ciència-ficció.
- Els futurs "possibles".
- ...

4

La versemblança és un dels aspectes que distingeix més clarament la ciència-ficció de la fantasia. Busca el significat del mot versemblança al diccionari i a continuació mira els següents curts d'animació. Quins consideres més propers a la fantasia i quins més propers a la ciència-ficció? Per què?

La ciència-ficció té un contingut especulatiu de gran importància que es pot veure, sobretot, en *Synesthesia*. Hi ha respostes humanes als canvis provocats per la ciència i la tecnologia, com a *Prism*. El temps en què succeeixen les històries és un futur llunyà, tot i que a *The gift*, el futur és força "present" i perceptible al món que coneixem en l'actualitat.

Deliverer, en canvi, pertany al terreny de la fantasia, ja que el temps és en un passat llunyà i hi ha elements de misteri i es transgredeixen lleis científiques tot i que els esdeveniments són explicats des d'un posicionament comprensible.

Distopies: un món indesitjable

5

Per començar, omple aquest mapa conceptual amb allò que sàpigues. En acabat, comparteix les teves respostes amb els teus companys.

Resposta oberta. És important dinamitzar la conversa i ajudar els alumnes a acabar de completar el mapa conceptual.

6

Classifica les següents situacions segons ens aboquin a un futur esperançador, o bé a un futur dissortat..

Tot i que es proposa una classificació de cada situació, cal tenir en compte que algunes d'elles són ambigües i podrien estar en ambdós bàndols, segons com s'interpreti la situació en qüestió. Per tant, és important escoltar els arguments que presenten els alumnes per defensar la seva proposta davant dels companys.

FUTUR ESPERANÇADOR

Els sistemes de locomoció elèctrics facilitaran en un futur pròxim millorar la problemàtica de la contaminació

El treball que actualment es fa des de la infància i unes polítiques adequades garantirán la igualtat de gènere

La colonització d'altres planetes és una alternativa possible a la superpoblació actual de la Terra

El progrés tecnològic i científic permet una millor qualitat de vida

Els avenços mèdics garanteixen un cicle de vida molt més llarg i saludable

Els robots alliberaran l'ésser humà de l'esforç físic

FUTUR DISSORTAT

La superpoblació de la Terra produirà, a curt termini, problemes d'alimentació per a tota la població

Si els preus de l'habitatge continuen en una escala d'increment constant, les ciutats esdevindran nuclis turístics i deixaran de ser de persones

El canvi climàtic ens aboca a un món en què serà impossible viure-hi

La intel·ligència artificial superarà, i possiblement supeditarà la intel·ligència humana

Els conflictes bèl·lics esdevindran l'apocalipsi de la Terra: destrucció i devastació

El poc profit que actualment s'aconsegueix de les energies renovables comportarà el desús d'aquestes en un futur no molt llunyà

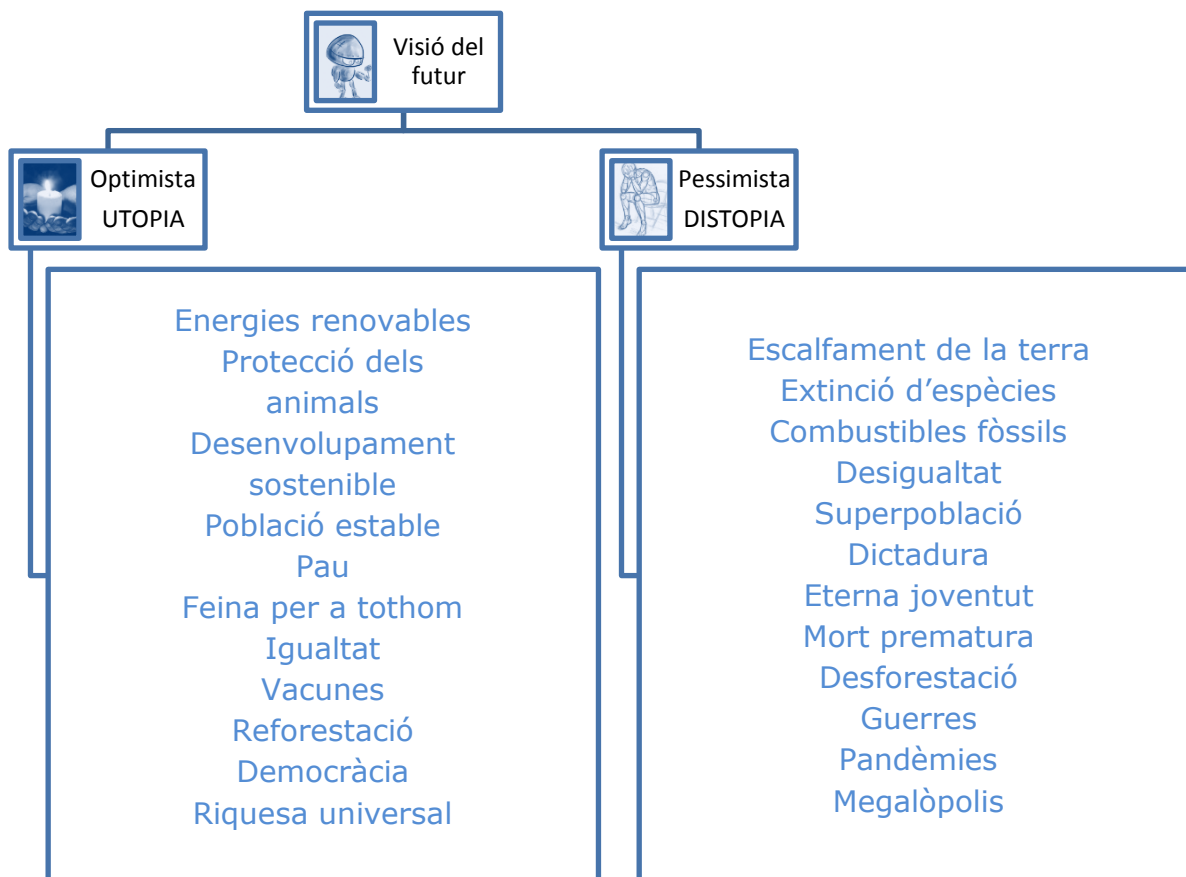

7

En ocasions la visió de futur és força personal i depèn de l'opinió de cadascú, de la manera d'entendre la situació actual del món... Intenta classificar les següents situacions segons consideris que són visions optimistes o pessimistes per al teu futur o el futur de la societat, en general.

La resposta a aquesta activitat es pot considerar parcialment oberta. Per tant, caldrà estar atents a les argumentacions dels alumnes. És un bon moment, també, per delimitar els conceptes d'utopia (societat perfecta, però pràcticament irrealitzable) i distopia (societat desagradable, indesitjable i apocalíptica). El treball d'aquests dos conceptes també pot portar a valorar quin és el paper de l'home en tot aquest afer. És a dir, no es tracta de considerar aquests conceptes utòpics o distòpics, sinó que és la intervenció de l'home qui pot decantar la balança cap a un costat o cap a l'altre.

8

Fes una cerca per internet i busca frases cèlebres que facin referència al futur de la humanitat, ja sigui des d'una perspectiva esperançadora o dissortada.

Resposta oberta

El ciutadà perfecte

9

Quines qualitats ha de tenir un ciutadà perfecte, segons la teva opinió? Què vol dir, doncs, ser un ciutadà perfecte?

Resposta oberta. Amb tot, caldria que l'alumne s'adonés que tots els atributs i adjectius que podrien definir un ciutadà perfecte sempre són qualitats que idealitzen l'individu des de la perspectiva de la bonança i amb elements positius, però sempre tractant-se de qualitats externes. Rarament atribuiríem qualitats emocionals, valors o actituds. D'altra banda, caldria destacar, també, el concepte "ciutadà" situant-lo en un context urbà, cosmopolita.

10

Qui és Raquel Ricart? Malauradament, quan hem buscat informació a internet, en copiar-la i enganxar-la, el text s'ha malmès. Refés la informació i sabràs amb més detall qui és l'autora d'aquesta novel·la.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Raquel_Ricart_i_Leal

Literàriament es donà a conèixer en guanyar un accèssit dels premis Malvarrosa (1980) amb la narració *I entre tant de núvol, ni un glop de flor*. A la dècada dels 80 va publicar narracions en les revistes literàries *Celobert* i *Lletres de canvi*. Va escriure el text dramàtic *Ferrabràs* (1990), que va ser posat en escena per Bambalina Titelles. Té diversos llibres publicats: la novel·la negra *Un mort al sindicat* (Tàndem, 1999), les novel·les juvenils *Van ploure estrelles* (Tàndem, 2001), que ja porta diverses edicions, *El quadern d'Àngela* (Tàndem, 2010), guanyadora del V Premi Vila de Paterna, Premi Samaruc 2010, inclosa en The White Ravens 2012, i traduïda recentment al galleg, i *En les mars perdudes* (Bromera, 2012), premi Bancaixa de Narrativa Juvenil. El 2010 guanyà el prestigiós Premi Andròmina de narrativa amb la novel·la *Les ratlles de la vida* (3 i 4, 2010), que posteriorment obtingué el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians el 2011, i el Premi de creació literària de l'Institut Interuniversitari de Filologia de la Universitat de València.

Raquel Ricart també ha participat dins dels projectes editorials de la Fundació Bromera *Llegir en valencià* amb els títols *Costums i tradicions*, *Blai, un cor de rodamón*, *Les dones sàvies del nord*, i *La nit de les pastràsimes, Revolta en l'horta*.

Algunes de les seues obres han estat traduïdes al galleg *O caderno d'Ànxela* (Ed. Galaxia) *O cidadão pefecto* (Ed. Galaxia) i al castellà *Llovieron estrellas* (Brief, 2014).

L'any 2015, ha publicat una novel·la de ciència-ficció: *El ciutadà perfecte* (Andana), que ha guanyat el premi de la crítica de literatura juvenil que atorga l'IIFV (Institut Interuniversitari de Filologia), i la novel·la guanyadora del premi El lector de l'Odissea *El temps de cada cosa*, dins la col·lecció Les ales esteses, de l'editorial RBA-La Magrana.

En el 2016 coordina i participa en el llibre de relats col·lectiu *Entre dones* (Ed. Balandra).

En el 2017 coordina i participa en un nou llibre col·lectiu *La improbable vida de Joan Fuster* (Ed. 3i4).

També en el 2017 participa amb relats en els llibres: *Nosaltres, els fusterians* (Ed. Perifèric) i *Nosaltres les fusterianes* (Ed. 3i4).

Col·labora quinzenalment amb columnes d'opinió al diari *Diari La Veu*.

11

Observa les imatges de la portada i la contraportada del llibre. Què en destacaries? Quina informació t'està facilitant aquest disseny sobre la lectura?

Són diversos els aspectes que es podrien comentar com a possible resposta. La contraportada és més literal, atès que ens permet observar una ciutat futurista, amb monorails. Els edificis són d'una alçada similar, tret d'un, el que ocupa la part central de la imatge, que té una alçada molt més prominent.

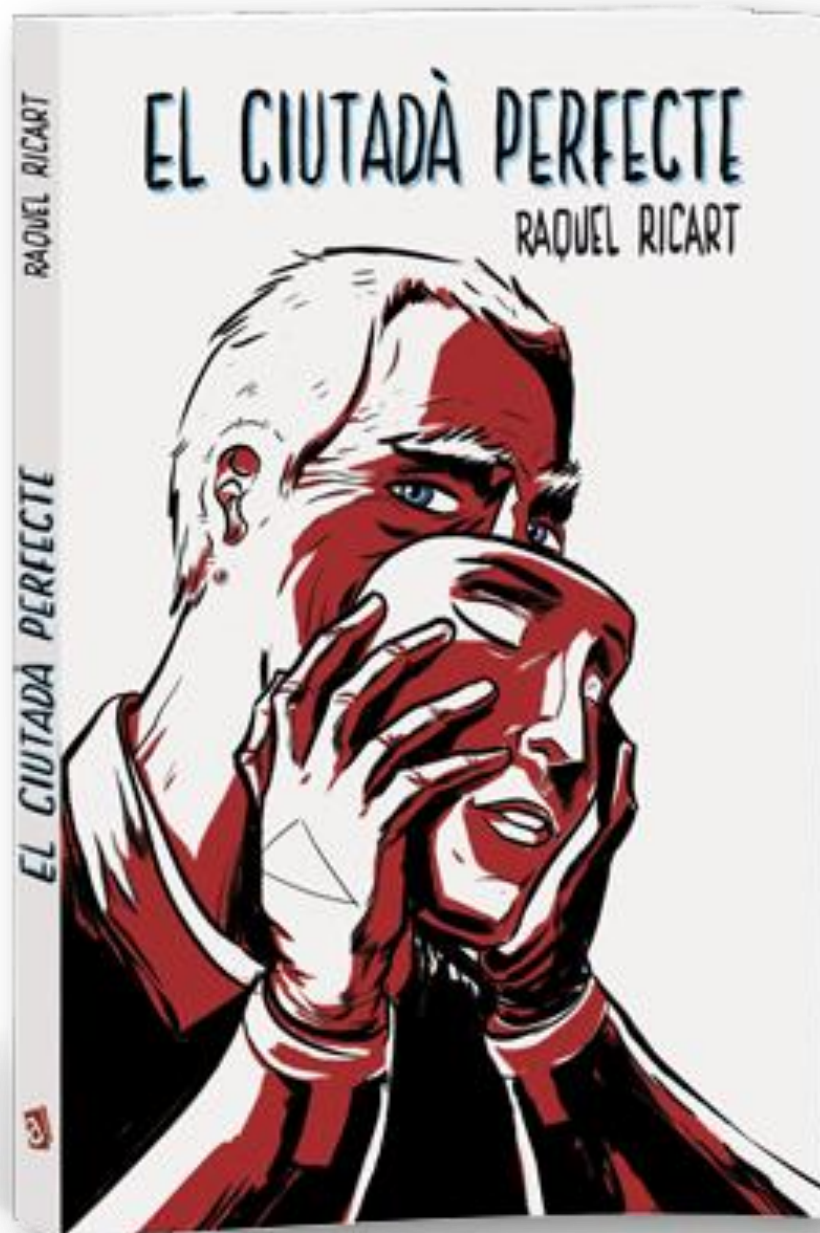
Pel que fa a la portada, aquesta és una mica més críptica i aquí cal fer deduccions i hipòtesis sobre possibles interpretacions (sense haver llegit la novel·la). En aquest cas, destaca la màscara que subjecta a les mans enguantades de l'individu de la imatge i el color dels ulls blaus (l'únic element de color de la pàgina, tret dels tons marronosos que dominen la resta de la coberta). Cal fer adonar l'alumne la diferència que hi ha entre la màscara i la cara de l'individu. Si ens hi fixem, podem suposar que el seu cabell és blanc i que ha de ser una persona d'una certa edat, atès que a les comissures dels ulls i a la galta dreta es perceben arrugues. Aquesta informació ens pot fer pensar que un element important en la novel·la serà l'oposició vellesa/joventut. La màscara, per la seva banda, ens pot fer pensar que l'ideal de bellesa és important en la lectura, o bé, que les màscares, en el fons, amaguen una realitat.

12

Llegeix la informació que apareix a la contraportada i respon les preguntes que et planteja. En acabat, comparteix amb els teus companys la teva opinió i compareu les respostes.

Resposta oberta.

Tot llegint

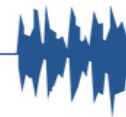
Atenció amb la llengua!

La lectura que tot just acabes de començar està escrita en valencià. Així trobaràs paraules i estructures pròpies d'aquesta variant dialectal. En aquesta pàgina trobaràs alguns trets morfosintàctics i lèxics característics del valencià i que et poden ser d'ajuda per no tenir cap entrebanc lingüístic durant la lectura.

Seria interessant llegir amb l'alumnat aquesta informació per posar-los en avís de la peculiaritat lingüística del llibre. Valorar la riquesa dialectal del domini lingüístic és una bona manera de fer-los partícips de la unitat de la llengua.

1

Una lectura estratègica

Un lector estratègic és aquell que mentre llegeix es fa preguntes sobre el contingut, la interpretació o els interrogants que té del que llegeix, fa hipòtesis, soluciona dubtes de vocabulari, dedueix informació... Fixa't en aquest exemple del principi de la novel·la i prova d'actuar d'aquesta manera en la resta d'aquest fragment. En acabat, comparteix amb els teus companys les teves observacions i comenteu de què us pot servir fer aquesta lectura estratègica. Si això us serveix, feu ús d'aquest procediment en la resta de la lectura

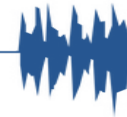
Resposta oberta.

L'alumne hauria d'identificar alguns detalls que més endavant en la lectura s'aniran resolent o ampliant: veu millorada, mèdica, extensió articulada, veu metàl·lica, traspàs, robot de tasques domèstiques o ciutadà perfecte, entre d'altres. També ha d'adonar-se dels trets lingüístics propis del valencià: *despulle, s'estire, isca...*

Per fer aquesta activitat estaria bé que l'alumne ja estigui acostumat a treballar la comprensió lectora dels textos fent ús de les estratègies de lectura.

De la ciència-ficció a la distopia

El ciutadà perfecte és una novel·la que s'inscriu dins el gènere de la ciència-ficció. Els elements alienants que caracteritzen la societat que s'hi descriu, però, ens permet catalogar-la dins del subgènere d'obres distòpiques. Completa el següent esquema que pretén identificar aspectes científics i distòpics de la novel·la.

CAPÍTOL 1	AVENÇOS CIENTÍFICS I TECNOLÒGICS	ELEMENTS DISTÒPICS
<p>Pàg. 13 Seu d'Autoritat Social Biotrés, una de les ciutats de Continent.</p>	<p>Micrordi Teràpies de cirurgia estètica Lentilles fosques</p>	<p>Control absolut dels ciutadans. Part de la ciutat és un escenari. Condicionament psicològic:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Anul·lació de la individualitat. - Anul·lació de vocacions. - No hi ha dissidents. - No es pot reflexionar ni pensar per compte propi.
<p>Membre del Consell del Biopoder. Cap d'Escrutini d'Autoritat Social. Pàg. 14 No és un món perfecte. El Cap d'Autoritat Social està envellint. Manifesta contradiccions i li hauria agradat rebre una altra educació. Pàg. 15 Viravintu, escrutadora. Cada informe que elabora li permet triar un privilegi entre tres. Pàg. 16 Concurs El ciutadà perfecte. Oradors de la realitat (periodistes). Viravintu lliura la contrasenya que permet obrir l'informe de seguiment del ciutadà Untur. Pàg. 17 Opinió sobre el ciutadà de l'informe. El Cap d'Escrutini té opinió pròpia (vocació?) i no sap d'on li ve. Pàg. 18 El Cap d'Escrutini decideix i destria els ciutadans</p>	<p>Coma induït, estat vegetatiu. Màscares facials.</p> <p>Veu XY (♂) Veu XX (♀) Veu millorada</p> <p>Malalties mentals erradicades.</p>	<p>No hi ha ciutadans aptes per ocupar el seu lloc.</p> <p>Privilegis (no tothom hi té accés). Rebuig per la imperfecció i per la vellesa.</p> <p>Tots els edificis tenen les parets de vidre (no hi ha intimitat).</p> <p>Estabilitzadors emocionals.</p> <p>A Continent, els traspassos (defuncions induïdes) són indolors.</p>

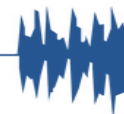

<p>dissidents. No posseeix el fenotip adequat per ser de l'elit suprema. Pàg. 19 El Cap d'Escrutini es planteja qui el podrà succeir. No troba l'empenta i la decisió necessària en Viravintu per ser-ho. Li agrada que les tasques d'escrutini les facin XX. La tasca d'escrutador és assignada directament pel Biopoder, coneguda com Estudis Socials del Comportament. Pàg. 20 Dissidència: Organització que pretén destruir el Biopoder. Pàg. 21 Sebriel: contrasenya de l'informe de Viravintu. És el nom que el Cap d'Escrutini havia fet servir en una tasca de camp.</p>	<p>Modificació genètica.</p> <p>Neuropsicologia.</p>	<p>Traspàs de ciutadans amb iniciativa pròpia. Existència de l'elit de l'elit.</p> <p>Centres de criança i centres de joves.</p> <p>Orientació en la tasca social. Centres d'intercanvi (relacions sexuals).</p> <p>Seguiment dels ciutadans (secret).</p> <p>Control i supervisió dels escrutadors.</p>
---	--	--

Gimcana de lectura (1)

3

A partir dels fragments de lectura següents, contesta la pregunta de comprensió. Comprova, amb els teus companys, les respostes i anota al micrordi els encerts. A veure qui obté més puntuació!

Pàg. 15: El fet que tot sigui de vidre i de cara a l'exterior, deixa entreveure que a Continent no hi ha intimitat o privacitat. Cadascú duu la seva vida amb la seva feina, però sempre exposat al control i supervisió del poder, a l'exposició pública.

Pàg. 31: Segurament deixa entreveure inseguretat davant els avenços tecnològics de Continent. No hi confia del tot i decideix buscar alternatives (màscara facial, lentilles, auriculars...).

Pàg. 34: El reconeixement social d'aquesta tasca ve determinada per la gran capacitat que té de seduir l'auditori. És per aquest motiu que els aspirants a Oradors manifestin la necessitat de tenir una veu acceptada per una gran quantitat de públic (d'aquí la necessitat de "millorar" la veu i la dicció).

Pàg. 40: Control i domini de la situació per garantir l'estabilitat social sense aldarulls, conflictes...

Pàg. 49: Sentir-se part d'un grup, d'una comunitat on poder pensar, reflexionar, parlar i expressar sentiments i emocions.

Pàg. 58: La societat de les Illes és, també, una societat amb una certa jerarquia o, si més no, existència de rols. Cadascú té el seu paper i la seva funció en la societat. En el fons, les Illes, no són gaire diferent que Continent.

Pàg. 64: Cal mirar les coses amb perspectiva i així entendre l'altre abans d'opinar.

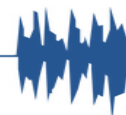
Pàg. 65: És un accident dolorós i a Continent, el dolor s'ha erradicat. És per aquest motiu que existeixen teràpies que esborren aquest tipus de vivències, com també ho fan amb les vocacions obsessives, per exemple.

Pàg. 74: La idea de família, de nucli, de grup. La col·lectivitat és portadora de problemes, discussions, baralles, malestar...

Pàg. 81: Podem fer la suposició que es tracta d'una música del tipus ambiental o de relaxació, potser molt propera al New Age. Són músiques agradables, que no angoixen o estressen i faciliten la idea d'equilibri, estabilitat i harmonia que vol preservar el Biopoder.

4

Gimcana de lectura (2)

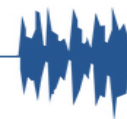
Elabora una gimcana literària seguint el model de l'activitat anterior. Selecciona fragments de la lectura que et plantegin alguna qüestió interessant per a la comprensió de la lectura. Un cop que hagi construït la teva gimcana, feu una competició de grup. A veure qui es converteix en el lector perfecte!

Resposta oberta.

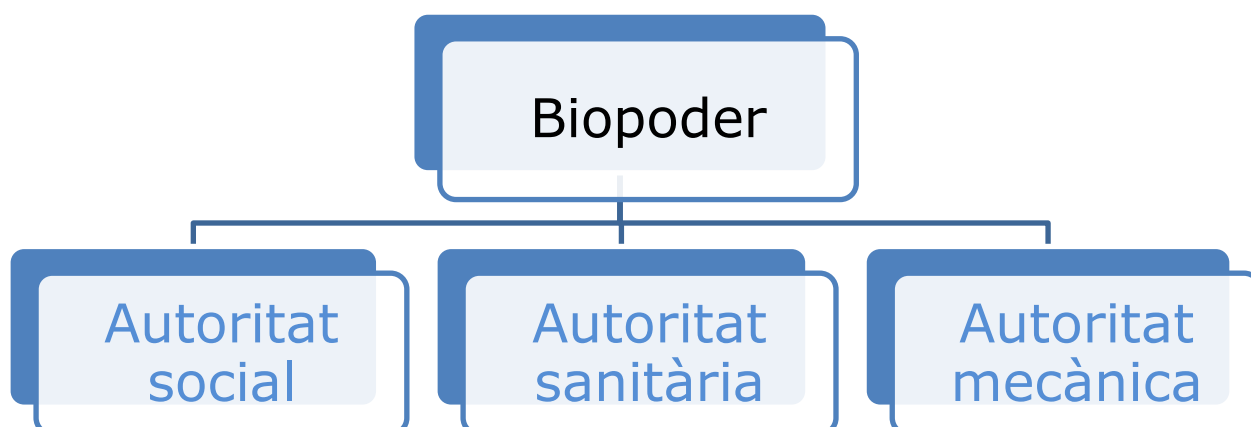
La vàlua d'aquest exercici és forçar que l'alumne elabori preguntes més enllà de la comprensió literal i que s'apropin a la lectura inferencial o a la comprensió global del text. És important, doncs, l'acompanyament del docent i el modelatge per garantir l'èxit de l'activitat.

El Biopoder

El Biopoder és una estructura de govern complexa i molt ben organitzada. Completa el següent esquema identificant l'estructura del Biopoder i caracteritzant els trets més significatius del seu funcionament.

- Cada autoritat es divideix en diferents seccions. Així per exemple tenim mèdica, estètica...
- La vida a Continent està pautaada i controlada: l'itinerari vital dels individus està controlat pel Biopoder, els ciutadans viuen segons uns horaris fixats i unes tasques predeterminades segons les seves característiques genètiques.
- El Biopoder ha instaurat en la societat els cànons de bellesa.
- Els individus viuen sols en habitacles. No existent el concepte de família, ni hi ha una socialització "lliure" entre els individus.
- La vida està controlada fins al límit que qualsevol fet que alteri l'estabilitat de Biotrés és motiu de mort "dolça", anomenada traspàs.
- Les vocacions, sentiments i emocions estan totalment prohibits. De la mateixa manera, pensar o reflexionar pot ser motiu de problemes i això suposa que cal evitar-ho.
- Es fa un seguiment dels ciutadans per detectar dissidents.
- Els estabilitzadors són el mitjà que els ciutadans fan servir per controlar els estats d'ansietat, preocupacions o situacions de risc.
- La vida dels ciutadans de Continent està controlada pels micrordis. Es tracta d'una tecnologia amb què els individus es relacionen amb altres ciutadans o amb el Biopoder.
- Les relacions sexuals no són producte dels sentiments, sinó de la necessitat vital de l'individu (sales d'intercanvi).

6

Línies argumentals

El ciutadà perfecte presenta dues línies argumentals que acaben per unificar-se. Completa aquest esquema amb la informació més important de cadascuna d'aquestes línies argumentals.

1a LÍNIA ARGUMENTAL

QUI?	Cap d'Escrutini
------	-----------------

HISTÒRIA QUE PRESENTA	El Cap d'Escrutini vol tancar un cas antic que encara no ha pogut solucionar i això ens permet conèixer Sian'Na Rum, dona de les Illes que ha entrat a Continent. Deixa un quadern on recull el camí de la seva vida.
HISTÒRIA QUE PRESENTA	El Cap d'Escrutini escolta l'informe enregistrat per l'escrutadora Viravintu sobre l'última tasca que se li ha encarregat: El seguiment del ciutadà Untur, un jove inquiet, aspirant a Orador de la realitat, que s'interroga sobre els seus orígens híbrids (fill d'un ciutadà i d'una "estrangera").

2a LÍNIA ARGUMENTAL

QUI?	Viravintu
------	-----------

HISTÒRIA QUE PRESENTA	Viravintu és una escrutadora de Biotrés. Després d'un procés de gestació, que ha suposat la desintoxicació de productes farmacèutics, contacta amb Diferència (organització clandestina que lluita contra el Biopoder i que pretén obrir els ulls als ciutadans condicionats de Continent). Aquest contacte amb Diferència li permet conèixer Sisàlex, un ciutadà de Biotrés que va aconseguir sortir de Biotrés i anar més enllà de Continent. En el seu oraldiari recull les experiències que ha viscut quan ha contactat amb els humans de fora de Continent.
-----------------------	--

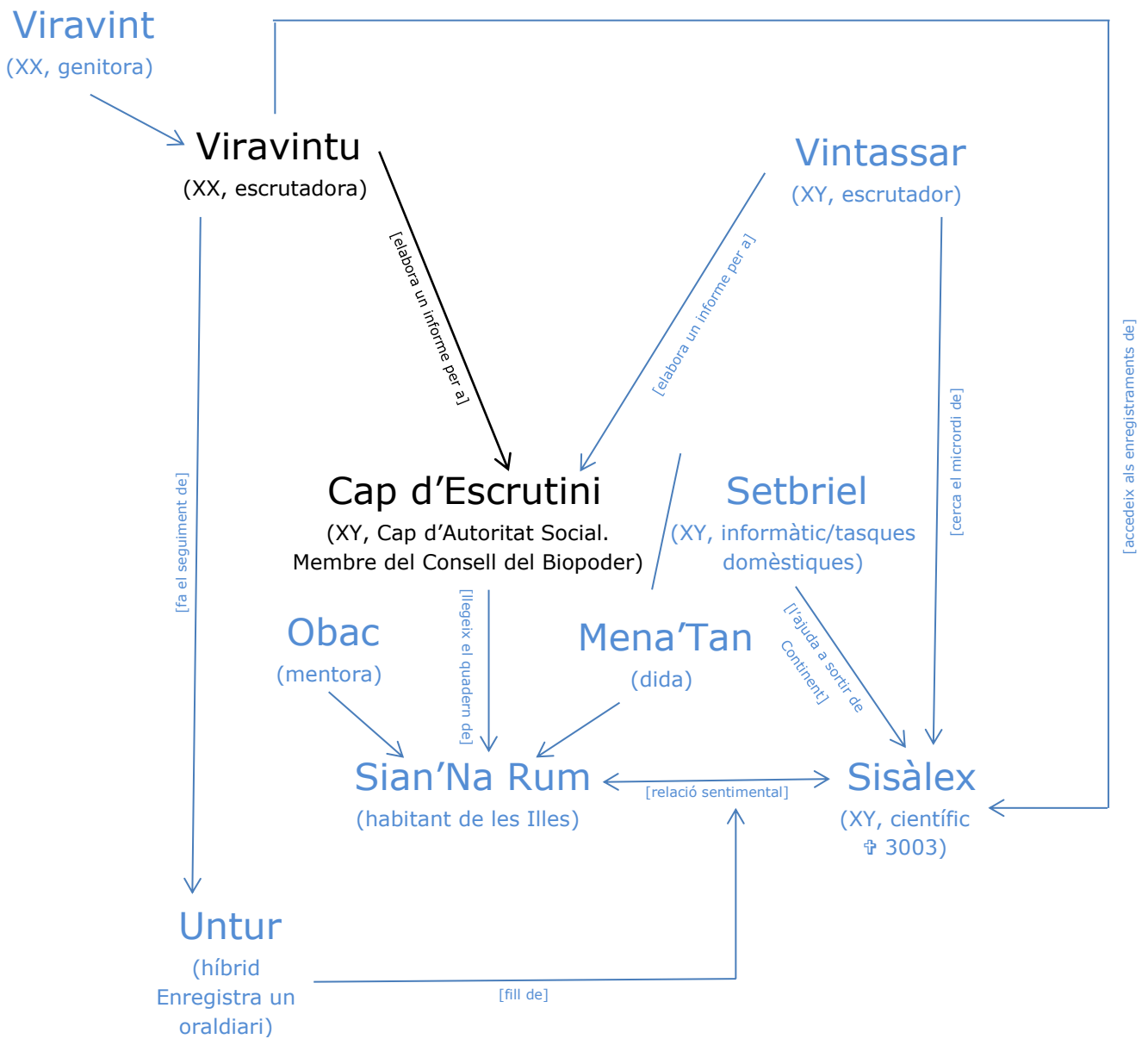

7

Sociograma literari

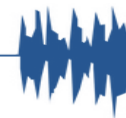
Elabora un sociograma que inclogui es personatges que intervenen en la història i representa amb línies les relacions que s'estableixen entre ells. Incorpora la informació necessària al sociograma per caracteritzar aquestes relacions. Segueix l'exemple.

8

Els personatges

Ara que ja has fet el sociograma i has establert les relacions més destacades entre els personatges de la novel·la, és moment d'entrar una mica més a fons i caracteritzar aquests personatges. Destaca, en cada cas, allò que identifiqui el personatge, allò que el singularitzi i el faci especial. En acabat, digues quin personatge t'ha agradat més, t'ha sorprès, t'ha desagradat...

La segona part de l'activitat és oberta. Es recullen només, alguns trets que permeten descriure els personatges principals de la novel·la.

CAP D'ESCRUTINI: És el personatge més intrigant i fosc de la novel·la. El seu caràcter i tarannà respon a les característiques d'una societat alienadora, atès que és qui decideix quins ciutadans cal eliminar per manifestar iniciativa pròpia, vocacions o un comportament dissident i contrari al totalitarisme del Biopoder. Amb tot, al llarg de la novel·la manifesta, a partir del que llegeix o escolta dels informes dels escrutadors, dubtes sobre la seva tasca i les exigències de Continent. D'alguna manera la seva mort pot expressar aquesta lluita interna que l'acaba vençant.

VIRAVINTU: Escrutadora d'Autoritat Social. És una dona intel·ligent i exigent amb la seva feina. Responsable i eficient. Tot i que amaga el seu tarannà personal (capacitat d'opinar) al Cap d'Escrutini, a mida que avança la novel·la descobrim que és una persona amb conviccions pròpies, pensament crític i capaç de ser la successora del Cap d'Autoritat Social actual. És un personatge que actua com a frontissa entre els dos mons, el món alienant dominat pel Biopoder i el món natural i humà de més enllà de Continent. La gestació i l'obligat abandonament d'inhaladors és el que permet que Viravintu obri els ulls i s'adoni de la letargia que viuen els ciutadans de Biotrés. La seva fugida de Continent, com en d'altres membres de Diferència, és, potser, l'esperança per aconseguir un món més humà, més real, més proper.

UNTUR: Jove inquiet que s'interroga pel seu origen. El seu tarannà es defineix a partir dels seus genitors. Com ells, s'ho qüestiona tot i té interès per cercar la resposta. Amb tot, a la novel·la també manifesta un caràcter erràtic. D'alguna manera és conscient que té un buit en la seva vida i no hi ha res que l'ompli, només conèixer el seu origen. En la novel·la la seva vocació és la de ser Orador de la realitat. Aquesta obsessió per una veu perfecta és el que s'obsessiona, també, per sentir la veu del seu genitor (Sisàlex) i s'emociona quan Viravintu li ofereix la possibilitat.

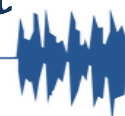

SIAN'NA RUM: Mare d'Untur. Habitant de les Illes, és una dona inquieta i passional que es mou pels sentiments i amb una ànima forta que l'empeny a conèixer món, a buscar el seu destí (la fletxa, com ella li diu). El quadern que escriu per a la dona de cabells blavosos recull totes les seves emocions envers allò que caracteritza la persona humana: l'expressió dels sentiments. D'altra banda, el seu viatge esdevé com un viatge iniciàtic com a ésser humà que la porta a unir la seva fletxa a la de Sisàlex. El quadern de Sian'Na, és important en la novel·la, en la mesura que serveix al lector per reflexionar sobre qui som, com som i què ens fa humans. La seva vida està formada per moments de coratge i valentia, però també d'esforç i humilitat envers els altres, pel dolor, la compassió i l'enyor per les persones amb qui ha conviscut i, sobretot, per un gran esperit de llibertat. Tot plegat ens fa considerar Sian'Na com la persona més "humana" de tota la novel·la.

SISÀLEX: Pare d'Untur. Viaja més enllà de Continent per estudiar com actua la diferència en la psicologia social. No té un comportament dissident, però el seu esperit científic el porta a investigar, a saber què hi ha més enllà de Continent, a qüestionar-se el món en què viu. La trobada de vida humana més enllà de Continent li obre les portes a un món nou que es plasma amb el coneixement de Sian'Na, de la qual s'enamora.

Continent vs Més enllà de Continent

9

El ciutadà perfecte ens presenta dos mons clarament oposats, però força propers en alguns aspectes. Recull en aquesta taula les característiques de les dues societats, ja siguin oposades o semblants.

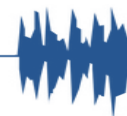
CONTINENT	MÉS ENLLÀ DE CONTINENT
Territori unitari en el seu funcionament format per diferents ciutats, Biotrés és una d'elles.	Territori format per diferents espais (Marot, Rel, les Illes, les terres blanques...). Cadascun amb el seu funcionament, la seva organització i les seves tradicions.
Societat robotitzada i, en gran mesura, esclavitzada pels cànons de bellesa, joventut i salut.	Societat ancestral i supersticiosa, dominada pels costums i les tradicions.
Món científic, dominat per les farmacèutiques, fred i distant, on no existeix la malaltia ni el dolor, però tampoc l'amistat ni la passió.	Món neutralista on les relacions humanes són importants i presents en la vida diària dels seus habitants. Amb tot, això tampoc vol dir que les relacions siguin correctes, agradables o acceptables (vegeu el cas, per exemple, de les relacions entre homes i dones a Rel).

Societat individualista, no comunitària i amb total desaparició de la concepció familiar.	Les relacions familiars no s'estableixen per vincles de sang, sinó segons una organització jerarquitzada i organitzada socialment per les tasques assignades: mentores, dides... Hi ha un cert culte a la vellesa i l'experiència que suposa l'edat.
En cas de necessitat la mort és un acte de servei a la societat angoixant de Continent. Això si, la mort és dolça, amable, ràpida, indolora i higiènica per al ciutadà (inconscient, en molts casos, que és a punt de morir).	Mort natural
Govern totalitari que controla totes les accions i activitats dels ciutadans.	No es fa esment de cap sistema de govern, tret de les tradicions i els costums que imperen en aquesta societat.

10

Narradors

En la novel·la trobem diferents tipus de narradors. Identifica'ls amb exemples de la lectura i digues quina funció tenen cadascun d'ells.

NARRADOR OMNISCIENT: El narrador omniscient ens ho explica tot amb absolut coneixement dels fets i dels pensaments dels personatges. Fa servir la 3a persona i no és cap personatge de la història. Conta la història com si es tractés d'una entitat superior que ho sap tot i apropa el lector als fets narrats.

Qualsevol fragment en què el narrador ens presenta Biotrés, ens explica una escena concreta (capítol inicial, per exemple, del traspàs d'un ciutadà), o ens presenta les motivacions d'un personatge (per exemple, en el cas del Cap d'Escrutini, serien vàlids).

NARRADOR TESTIMONI: El narrador testimoni fa servir la tercera persona i ens ho explica tot amb objectivitat. Fa servir la tercera persona i és extern a la història.

En el cas d'*El ciutadà perfecte* podem forçar l'aparició d'un narrador testimoni en els informes de seguiment de Viravintu. L'objectivitat, imparcialitat i fredor d'aquests fragments ens pot permetre fer aquesta consideració. Amb tot, cal

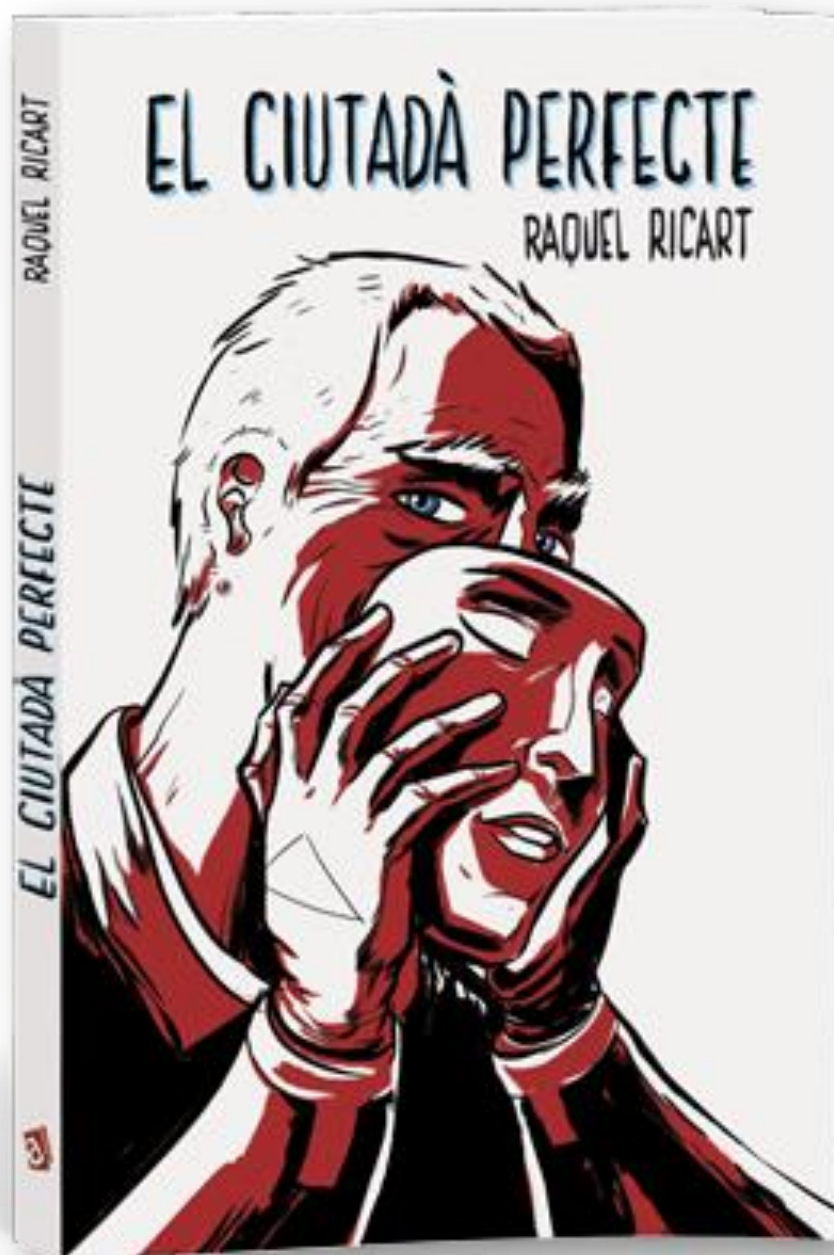

tenir en compte, també, que en aquest cas entren en joc les característiques textuais del tipus de document que elabora (un informe). La idea, però, d'observació i ser testimoni de la vida d'una altra persona ens podria facilitar fer la consideració de trobar-nos davant d'un testimoni dels fets.

NARRADOR PROTAGONISTA: El narrador protagonista es correspon amb un dels personatges de la història. Explica els fets en primera persona tal i com els ha viscut o els està vivint. És un tipus de narrador important en la novel·la, atès que ens permet descobrir una realitat paral·lela a Continent i, per tant, possible d'existir.

El quadern de Sian'Na Rum, els enregistraments de Sisàlex i l'oraldiari d'Untur responen a aquest tipus de narrador.

Després de llegir

1

El ciutadà perfecte és una novel·la que circula entre la ciència-ficció i la novel·la distòpica. En ocasions, però, la lectura presenta tocs de novel·la d'intriga. Què n'opines? Cap a on et decantes, ara que has llegit la novel·la? Raona la teva resposta.

Resposta oberta.

2

Llegeix la crítica que trobaràs a Faristol (<https://www.clijcat.cat/faristol/critica/El-ciutada-perfecte>) i escriu la teva pròpia crítica imitant aquest model, ara que ja tens una visió global de tota la novel·la.

Resposta oberta.

3

Tot i que no es tracti d'un gènere força cultivat en el nostre entorn cultural, en la literatura catalana també s'han escrit algunes obres de caràcter alienant i pertorbador com la novel·la que acabes de llegir. Escull un dels següents títols, busca'n informació i presenta la novel·la triada als teus companys.

Resposta oberta.

4

Reflexionem al voltant de la novel·la. Imagina't les següents situacions i fes volar la teva imaginació...

Resposta oberta.

5

T'has parat a pensar com deu ser el concurs "El ciutadà perfecte"? Quina relació té el concurs amb el Biopoder? Com es fa la selecció dels concursants? Quin tipus de proves han de passar aquests? Què guanya qui aconsegueix la victòria en el concurs? A partir d'aquestes preguntes elabora les normes del concurs i especifica quins són els beneficis per al Biopoder.

Resposta oberta.

6

Fem un cine fòrum! Mireu la pel·lícula *The Island*, homenatge a les distòpies americanes dels anys 60 i 70 del segle XX. Per seguir la pel·lícula i poder participar en la conversa posterior, tingues en compte les següents preguntes que t'ajudaran a analitzar i reflexionar sobre el tema de fons de la pel·lícula.

Resposta oberta.

7

I ara, a escriure! Posa't en la situació d'un dels següents personatges i a partir dels inicis proposats continua la història com si fos una continuació d'*El ciutadà perfecte*.

Resposta oberta.

Bibliografia

BARCELÓ, M. (1999). *La ciència-ficció: un entrenament per al canvi*. A *Escola catalana*, 360, p- 6-8.

BARCELÓ, M.: *Ciencia ficción. Nueva guía de lectura*. Barcelona: Nova, 2015. 480 p.

BRUNA, M. (2016). *Utopía. Antes se llamaba milagro*. A *Crisis*, 10, 28-29. Obtingut a http://erialediciones.com/revista10/Crisis_10_-_11.pdf

CHELLE, F. (2014). *Literatura utópica*.
<http://palabraescritafernandochelle.blogspot.com/2014/12/literatura-utopica.html>

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. *Aproximació a la ciència-ficció. Seminari "El gust per la lectura"*. Barcelona: Departament d'Ensenyament, 1997. 115 pàgines.

DÍAZ, M. (2016). *La distopía ya está aquí*. A *Crisis*, 10, 20-21. Obtingut a http://erialediciones.com/revista10/Crisis_10_-_07.pdf

EL CLUB DE LA FÁBULA. (20.09.2017). *¿Cuál es la diferencia entre fantasía y ciencia ficción? (O científicos vs magos)*. <https://www.elclubdelafabula.com/single-post/2017/09/11/%C2%BFCu%C3%A1-es-la-diferencia-entre-fantas%C3%ADa-y-ciencia-ficci%C3%B3n>

FORNOLS, J. (1999). *Literatura de ciència-ficció i cinema: un amor impossible*. A *Escola Catalana*, 360, p. 11-13.

GALICIA, M. (1996). *La ciència-ficció com a eina per a l'ensenyament*. A *Perspectiva escolar*, 202, p. 2.

LADEVEZE, L. (1985). *De la utopia clásica a la distopía actual*. A *Revista de estudios políticos (Nueva época)*, 44, p. 47-80.

LONDOÑO, C. (26.04.2017). *Pensar en ciencia ficción. Entre la fantasía y la ciencia ficción*. <https://www.cristianlondonoproano.com/single-post/2016/04/17/Entre-la-fantas%C3%ADa-y-la-ciencia-ficci%C3%B3n>

LÓPEZ, E. (1991). *Distopía: otro final de la utopia*. A *Reis: Revista española de investigaciones sociológicas*, 55, p. 7-23.

MARTÍNEZ, J. (2006). *Hacia una (im)posible interpretación de la Utopía*. Obtingut a <http://www.biblioteca.org.ar/libros/151366.pdf>

- MATEO, E. (2016). *Utopías y utópicos*. A *Crisis*, 10, 16-17. Obtingut a http://erialediciones.com/revista10/Crisis_10_-_05.pdf
- MUNNÉ-JORDÀ, A (1996). *La ciència-ficció: Una literatura de creació que interessa els nois i les noies*. A *Perspectiva escolar*, 202, p. 27.
- NOGUERO, J. (1999). *Ficció i idees. Entrevista a Pere Verdaguer*. A *Escola Catalana*, 360, p. 29-34.
- PALARDY, D. (2018). *Criterios de identificación de distopías*. <http://spanishdystopias.com/es/criterios-de-identificacion-de-distopias/>
- PELLISA, T., MORENO, F. (2008). *Ensayos sobre ciencia ficción y literatura fantástica*. Universidad Carlos III de Madrid.
- POLO, J. (2016). Un lugar que no existe. *Crisis*, 10, 12-13. Obtingut a http://erialediciones.com/revista10/Crisis_10_-_03.pdf
- PORREDÓN, P. (1999). *La ciència dins el marc de la ciència-ficció*. A *Escola Catalana*, 360, p. 26-28.
- QUÍLEZ, E. (2018). *Distopía*. <http://www.creaif.org/gdf/mod/resource/view.php?id=251>
- ROIG, S. (1999). *Superherois a l'aula*. A *Escola Catalana*, 360, p. 8-10.
- RUIZ, J.: *Distopía: Definición, significado y ocho ejemplos*. <https://caracterurbano.com/filosofia/distopia-definicion-significado-ejemplos>
- RUIZ GARZÓN, Ricard (ed.). *Mañana todavía*. Barcelona: Penguin Random House. Fantascy, 2014. 496 p.
- SOLÉ I CAMARDONS, J. (1996). *Els clàssics "juvenils" de la ciència-ficció*. A *Escola Catalana*, 334, p. 29-32.
- SOLÉ I CAMARDONS, J. (1999). *La literatura catalana de ciència-ficció vista des de l'aire*. A *Escola Catalana*, 360, p. 13-16.